

شپش (پدیکلوزیس Pediculosis)

از حشره های خون خوار می توان شپش را نام برد. این حشره کوچک و بدون بال است که فرد در هر سن و جنسی و با هر سطح اجتماعی و اقتصادی ممکن است به آن مبتلا شود.

از شپش ها به عنوان یک معضل بزرگ برای بشر از گذشته های دور یاد می شود. شپش ها به خصوص شپش های سر در موهای افراد و نزدیک به جمجمه زندگی می کنند. منطقه ای که شامل گردن تا قسمت بالای سر و شقیقه ها می باشد. بهترین محل ها برای زندگی شپش ها است. شپش ها تنها از خون انسان تغذیه می کنند. شپش بالغ برای تخم ریزی و تکثیر باید روزی دو بار از خون انسان تغذیه کند.

هر شپش بالغ ماده روزانه حداکثر ۸ - ۱۰ تخم می تواند بگذارد.

اندازه تخم ها در حدود ۰/۸ در ۰/۳ میلی متر می باشد که بیشتر شبیه به دانه های شن هستند. تخم ها با کمک ترشح شپش های ماده به رشته های مو متصل می شوند و بدین گونه تخم ها به موها " چسبیده " می شوند.

شپش های سر بدون بال هستند توانایی پرواز ندارند و نمی توانند بپرند. طول آن ۲-۳ میلی متر می باشد و از رنگ صورتی نیمه شفاف تا سیاه رنگ تنوع رنگ دارد. شپش های سر دارای سه جفت پا هستند که این پاها از

ناخن‌های خاصی برای خزیدن و حرکت در امتداد موها تشکیل شده است. افراد مشکوک به ابتلای شپش اگر از شانه مخصوصی که برای تشخیص شپش است استفاده نکنند، می‌توان گفت دیدن شپش‌ها بسیار مشکل است.

از مهم‌ترین محل‌های بروز این بیماری مدارس و مهدهای کودک خوابگاه‌ها، سرباز خانه‌ها و آسایشگاه‌ها می‌باشند. علاوه بر ایجاد مشکلات روانی برای افراد و خانواده آن‌ها آلودگی به شپش می‌تواند باعث ایجاد اختلالات جسمی و بیماری‌های ثانویه ای شود که از طریق شپش منتقل می‌شوند.

احتمال ابتلا به شپش در تمامی افراد فارغ از رنگ پوست، رنگ مو و مذهب وجود دارد. همه افرادی که سرشان مو دارد و پوست سرشان هم می‌تواند منبع تامین خون برای شپش باشد، کاندیدی مناسب برای انتقال شپش‌ها هستند. تمام سر و یا موها عامل انتقال و سرایت شپش‌ها می‌باشد. بیشتر کودکان دارای سن ۳ تا ۱۲ سال مورد حمله شپش قرار می‌گیرند. جالب است بدانیم شپش‌های سر انسان نمی‌توانند در موهای حیوانات خانگی ادامه زندگی دهند.

شپش‌ها معمولاً در حدود چند سانتیمتری پوست سر تخم‌گذاری میکنند و بعد از گذشت ۶ تا ۸ روز آماده می‌شوند. شپش‌های متولد شده از تخم‌ها بعد از حدود سه هفته، خود قادر به تخم‌گذاری می‌باشند. شپش‌ها حدود ۶ هفته می‌توانند به زندگی خود ادامه دهند. هنگامی که زمان مرگ شپش‌ها فرا می‌رسد معمولاً خودشان از موها می‌افتند.

رشک

به تخم شپش که بیضی شکل هست و دارای رنگ سفید می باشد و اندازه آن حدود ته سنجاق می باشد رشک اطلاق می گردد. منبع تغذیه شپش خون انسان می باشد، بزاق شپش دارای مواد ضد انعقادی می باشد که جلوی لخته شدن خون را می گیرد و باعث ایجاد خارش شدیدی می شود، شپش تن علاوه بر ایجاد ناراحتی هایی که به علت گزش شپش ایجاد میشود، انتقال دهنده بیماری تیفوس و تب ناشی از گزش شپش نیز می باشد.

انواع شپش

۱- شپش سر

۲- شپش تن یا بدن

۳- شپش عانه

۱- شپش سر

شپش های سر دارای رنگ سفید خاکستری هستند و بدن آنها کشیده است. شپش و رشک آن در لابه لای موها و بر روی پوست سر مخصوصا در نواحی پشت گوش و در شرایطی که آلودگی شدید باشد در تمام سر و حتی در محاسن فرد دیده می شود.

رشک به محل خروج ساقه مو از فولیکول می چسبد و در صورتیکه شرایط برای زندگی مناسب باشد مانند وجود دمای ۲۲-۳۶ درجه سانتی گراد در مدت ۷ روز به لارو که حشره ای بالغ ولی نارس می باشد، تبدیل می شود. خون خواری لاروها پس از خروج از تخم آغاز می شود. لاروها پس از گذشت ۲ هفته به شپش بالغ تبدیل می شوند و بلافاصله جفت گیری می نمایند. شپش سر نسبت به شپش تن قدرت تحرک کمتری دارد، پس گاهی میتواند ساعت ها در یک محل ساکن بوده و خون خواری نماید. میزان آلودگی به شپش سر، در مدارس دخترانه به خصوص مدارس ابتدایی و مهد کودک ها بسیار زیاد بوده است، بنابراین باید در این مراکز کنترل بیشتری صورت گیرد.

۲- شپش تن

این شپش مشابه شپش سر می باشد تنها تفاوت کوچکی که وجود دارد این است که اندازه آن کوچک تر و دارای رنگ شفاف تری است. درزها و چین های لباس های زیر و نزدیک به بدن زیستگاه اصلی این حشره می باشد. تحرک آن نسبت به شپش سر زیادتر بوده و اگر آلودگی شدید باشد تخم ها به موهای ریز بدن پسیبیده باقی می مانند. اگر شرایط محیطی مناسب باشد مثلاً دمای هوا ۲۲-۳۶ درجه سانتی گراد باشد پس از ۷-۵ روز تبدیل به لارو می شود و بعد از ۱۴ روز به شپش بالغ تبدیل می گردند. اگر شپش تن به مدت ۱۰ روز از بدن میزبان دور باشد دیگر قادر به زیستن نیست.

۳- شپش عانه

این شپش معمولاً در محل های مرطوب بدن میماند و خاکستری رنگ است. این شپش بسیار کم تحرک و تنبل می باشد و هنگام خون خواری حتی بیش از یک روز به محل ثابتی چسبیده باقی می ماند. انتقال این شپش بیشتر از طریق تماس های جنسی می باشد و در کودکان و مدارس به نثرت دیده می شود. این شپش در مردان دارای شیوع، شدت و علائم بیشتری است. از عوامل اصلی شناسایی این شپش بروز نقاط آبی بر روی پوست در محل گزش می باشد.

راههای انتقال

- ۱- تماس مستقیم افراد سالم با افراد آلوده به شپش
- ۲- استفاده کردن از وسایل شخصی فرد آلوده به شپش مثل لباسها ، کلاه ، روسری ، برس ، شانه ، حوله ، ملحفه ، پتو و...

تشخیص

قطعی ترین راه تشخیص شپش، مشاهده رشک یا تخم یا خود شپش در قسمت های مودار بدن است. اگر فرد آلوده به شپش در هنگام شانه زدن موها با شانه ی مخصوص تشخیص شپش سر را روی یک حوله سفید خم کند، تشخیص شپشها بسیار آسانتر خواهد بود. بهتر است سر روی سینک دستشویی، وان حمام، و یا چیزهای مشابه خم شود تا پس از مشاهده توسط آب شسته شود. جاهای تاریک و گرم محل مناسبی برای رشد شپش ها می باشد.

راههای پیشگیری

- ۱- هر فردی با رعایت بهداشت می تواند شخصا از آلودگی به شپش پیشگیری کند.
- ۲- باید به طور مرتب و منظم استحمام کرد، و در روز به دفعات موهای سر را شانه کرد.
- ۳- اگر آلودگی شدید باشد بهتر است لباس و ملحفه در آب جوش به مدت ۳۰ دقیقه جوشانده شود و از اتو و خشک کن برای خشک کردن لباس ها استفاده شود.
- ۴- از لوازم شخصی و لباس های افراد آلوده به هیچ عنوان نباید استفاده کرد.
- ۵- پس از هر تعطیلات باید افراد پس از بازگشت به محیط آموزشی معاینه شوند.

۶- افراد در زنگ‌های ورزش باید لباس‌های خود را به صورت جداگانه و در کیف‌های دستی جداگانه نگهداری کنند.

۷- معاینه و درمان کلیه افراد خانواده در صورتی که یکی از اعضای آن‌ها مبتلا شده باشد.

درمان

الف) درمان شپش سر:

اصول بهداشت فردی به دقت رعایت شود.

لباس فرد آلوده به طور منظم و صحیح باید تعویض شود و همچنین بدن فرد مرتباً شسته شود.

استفاده کردن از شامپوی پرمترین.

روش استفاده از شامپوی پرمترین:

ابتدا باید موها را با آب مرطوب نمود، سپس موها را با شامپوی پرمترین کاملاً آغشته کرد تا شامپو، به سر و ساقه موها برسد، پس از ۲۰ - ۱۵ دقیقه باید سر را با آب فراوان شست تا شامپو کاملاً از بین برود. بهتر است بعد از یک هفته دوباره تکرار گردد تا نتیجه بهتری دریافت شود.

ب) درمان شپش تن:

لباس‌ها باید مرتباً تعویض و با آب داغ شسته شود و پس از شستشو اطو کردن لباس‌ها توصیه می‌شود.

استفاده از شامپوی پرمترین و در صورت در دسترس نبودن از لوسیون گامابنزن ۲۵% Benzyl Benzoat

یا Malathion ۰/۵% و یا حمام مرتب و پودر لیکوفان (Lipowder) استفاده شود.

روش استفاده از پرمترین و لوسیون گامابنزن یا G.B.H (در افراد کمتر از ۱۲ سال و زنان باردار ممنوع

است) یا مرطوب کردن بدن با آب، سپس آغشته نمودن شامپو یا لوسیون مذکور به بدن و شستشو با آب

فراوان پس از ۱۵ - ۲۰ دقیقه جهت نتیجه‌گیری بهتر، یک هفته بعد تکرار گردد.

راههای مبارزه

- ۱- رعایت بهداشت فردی و استحمام روزانه یا یک روز در میان، درمان صحیح و مناسب فرد آلوده و سایر افراد خانواده که بهتر است پس از مشاهده آلودگی در یکی از اعضای خانواده سایر افراد نیز معاینه و در صورت آلودگی، درمان شوند.
- ۲- اتوکردن لباسها پس از شست و شو
- ۳- کلیه وسایل شخصی قابل شستشو فرد آلوده در آب جوش به مدت بیست دقیقه جوشانده شود.
- ۴- شستشوی منظم وسایل و پودرپاشی مانند پودر کوپکس طبق دستورالعمل شرکت سازنده برای وسایل خواب و باقی وسایلی که قابل شستشو نیستند.

درمان در زنان حامله و بچه ها شامل استفاده از 5% Sulfur percipitat که شبها روی موضع می مالند و صبح استحمام نماید که در طی دو روز، دو بار تکرار می کند.